

Н.Г. Міценко, канд. екон. наук (ЛКА, Львів)

Н.Б. Голопка, асп. (ЛКА, Львів)

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВЕКСЕЛЬНОГО ОБОРОТУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Управління вексельним оборотом торговельного підприємства передбачає побудову комплексної системи поетапного управління, визначення основних принципів та заходів, спрямованих на підвищення обґрунтованості рішень у сфері управління оборотним капіталом для забезпечення ефективної системи розрахунків з контрагентами в умовах дефіциту вільних грошових коштів.

Вексельний оборот – дискусійне питання в теорії і практиці управління, адже вексель, як ринковий інструмент управління, дає змогу підприємству, з одного боку, продовжити термін платежу за векселем відповідно до потреб підприємства, з іншого – сприяє підвищенню вартості фірми за рахунок зменшення обсягів протермінованої заборгованості та зростання дебіторської та кредиторської оборотності.

Основою різноманітних вексельних операцій є кредитування. В останні роки для української економіки характерне сповільнення темпів та обсягів кредитування національного господарства, в тому числі і у сфері торгівлі, що актуалізує пошук нових напрямів фінансового забезпечення діяльності торговельних підприємств для усунення диспропорцій у структурі капіталу та дефіциту оборотного капіталу. В умовах значних фінансових ризиків використання вексельної форми розрахунків дозволяє торговельним підприємствам, з одного боку, зменшити фінансові витрати та здійснювати розрахунки з контрагентами без використання дорогих кредитних коштів, а з іншого - дає додаткові гарантії за умови забезпечення дебіторської заборгованості векселем.

Здійснюючи оцінку ефективності вексельного обороту торговельних підприємств, доцільно: провести комплексне дослідження системи безготівкових розрахунків, що склалась на підприємстві; дослідити структуру розрахунків у розрізі окремих угод, оцінити рівень виконання підприємством свої платіжних зобов'язань; вивчити структуру вексельної заборгованості за термінами погашення, ранжування у розрізі окремих боржників, за рівнем заборгованості; провести комплексний аналіз ефективності управління вексельним оборотом на основі основних, допоміжних, узагальнюючих та часткових показників оцінки.

Необхідну інформацію для оцінки ефективності операцій з векселями мають надавати відомості про кількість, вартість в питому вагу векселів, погашених або відчужених за передавальним індосаментом або цесією за видами цивільно-правових угод (купівля-продаж,

обмін, дарування, а також переданих за заставами та передорученим індосаментом). Першочерговими етапами дослідження вексельного обороту є проведення вертикального, горизонтального та порівняльного аналізу. Вертикальний аналіз передбачає визначення та оцінку співвідношення окремих і агрегованих показників, спрямований на вивчення обсягу, складу і структури вексельного обороту за напрямками формування у загальному обсязі та у розрізі окремих дебіторів, що забезпечили свою заборгованість векселями. Наступним етапом є здійснення горизонтального аналізу, що передбачає дослідження динаміки обсягу та структури вексельного обороту, а також визначення та кількісну оцінку тенденцій їх зміни у часі. На даному етапі аналізу потрібно також дослідити динаміку абсолютного та відносного приросту дебіторської та кредиторської заборгованостей, забезпечених векселями, у тому числі в динаміці стан рахунків за термінами погашення. Актуальним є також проведення порівняльного аналізу, що передбачає співставлення показників досліджуваного періоду з аналогічними плановими, попередніми, нормативними показниками, які розглядаються як база для порівняння.

Досліджуючи ефективність управління вексельним оборотом торговельного підприємства за допомогою коефіцієнтного методу, необхідно розрахувати наступні показники: коефіцієнт віддачі валового (або вхідного) вексельного обороту, коефіцієнт віддачі отриманих і сплачених дисконтів (відсотків) за валовим вексельним оборотом, коефіцієнт прибутковості валового (або вихідного) вексельного обороту, рівень витратності валового (вхідного, вихідного) вексельного обороту, коефіцієнт співвідношення доходів і витрат, пов'язаних з валовим (або по операціях з вихідним) вексельним оборотом, рівень доходності вхідного (або вихідного) вексельного обороту, коефіцієнт ефективності вихідного (або чистого) вексельного обороту, коефіцієнт недоброякісного вексельного обороту.

Проведені нами дослідження дозволяють здійснити факторний аналіз, який передбачає визначення основних макро- та мікроекономічних факторів, що впливають на ефективність вексельного обороту торговельного підприємства. Заключним етапом є декомпозиційний та інтегральний аналіз ефективності вексельного обороту, який передбачає, у першому випадку, побудову багаторівневої факторної моделі, що досліджує взаємозв'язки між чинниками ефективності та результатами функціонування підприємства; а, у другому випадку, побудову багаторівневої факторної моделі, яка характеризує утворення одного з основних результативних показників діяльності як наслідок дії різноманітних факторів.